

NAFAS OLISH A'ZOLARI TIZIMI KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK PARVARISHI.

Karimova Malika

*O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi Oliy Ta'lim, Fan Va
Innovatsiyalar Vazirligi Namangan Viloyati Hududiy Boshqarmasi
2- Son Namangan Abu Ali Ibn Sino Nomidagi Jamoat Salomatligi
Texnikumi Hamshiralik ishi kafedrasi o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada nafas olish tizimi kasalliklarini boshqarishda hamshiralik parvarishining roli o'rganiladi. Eng yaxshi amaliyotlar, dalillarga asoslangan aralashuvlar va bemor natijalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda hamshiralik metodologiyalari, bemorga yo'naltirilgan parvarish yondashuvlari va nafas olish salomatligini yaxshilash strategiyalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Hamshiralik parvarishi, nafas olish kasalliklari, bemorni boshqarish, surunkali nafas olish sharoitlari, dalillarga asoslangan hamshiralik, nafas olish salomatligi.

Nafas olish tizimi kasalliklari, jumladan, surunkali obstruktiv o'pka kasalligi astma, pnevmoniya va o'pka infeksiyalari jahon salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Hamshiralar ushbu kasalliklarni boshqarish, oldini olish va davolashda muhim rol o'ynaydi. Ularning vazifalari bemorlarni o'qitish, davolashni amalga oshirish, simptomlarni kuzatish va sog'liqni saqlash jamoalari bilan hamkorlik qilishni o'z ichiga oladi.

Nafas olish tizimi organizmni kislorod bilan ta'minlab, karbonat angidridni chiqarib tashlashga javobgardir. Ushbu tizimga ta'sir qiluvchi kasalliklar nafas olishni qiyinlashtirishi, kislorod yetishmovchiligiga sabab bo'lishi va og'ir

asoratlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, to'g'ri hamshiralik parvarishi ushbu kasalliklarni boshqarishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Umumiy nafas olish tizimi kasalliklari va hamshiralik parvarishi

A. Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK)

Tavsifi: Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi surunkali bronxit va emfizemani o'z ichiga oladi, natijada havo yo'llari torayib, nafas olish qiyinlashadi.

Hamshiralik parvarishi:

- Kislorod darajasini kuzatish va zarurat bo'lsa, qo'shimcha kislorod berish.
- Lablarni siqib nafas olish (pursed-lip breathing) usulini o'rgatish.
- Ko'krak fizioterapiyasi yordamida balg'amni chiqarishga yordam berish.
- Chekishni tashlash va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish.
- Bronxodilatatorlar va kortikosteroidlar dorilaridan foydalanish bo'yicha bemorni o'rgatish.

Astma

Tavsifi: Nafas yo'llarining surunkali yallig'lanishi bo'lib, yo'tal, hansirash va xirillash bilan namoyon bo'ladi.

Hamshiralik parvarishi:

- Astma xurujini qo'zg'atuvchi omillarni aniqlash va oldini olish (chang, sovuq havo, allergenlar).
- Ingalatorlardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.
- Nafas chiqarish maksimal oqimini (PEFR) nazorat qilish.
- Xuruj paytida kislorod terapiyasi ta'minlash.
- Suyuqlik iste'molini oshirish, balg'amni yupqalash uchun mukolitik dorilarni qabul qilish.

C. Pnevmoniya

Tavsifi: O'pka yallig'lanishi natijasida alveolalarda suyuqlik to'planishi va nafas olish qiyinlashuvi.

Hamshiralik parvarishi:

- Hayotiy belgilarning (harorat, nafas olish, yurak urishi) monitoringi.
- Chuqur nafas olish va yo'tal mashqlarini tavsiya etish.
- Suyuqlik iste'molini oshirish, balg'amni suyultirish.
- Antibiotiklar, antipiretiklar va bronxodilatatorlarni kerak bo'lsa qo'llash.
- Bemorni yarim o'tirgan holatda joylashtirish (semi-Fowler pozitsiyasi).

Sil kasalligi (tuberkulyoz)

Tavsifi: Mycobacterium tuberculosis bakteriyasi sabab bo'ladigan, o'pka va boshqa organlarga ta'sir qiluvchi infeksiya.

Hamshiralik parvarishi:

- Izolyatsiya choralariga rioya qilish (manfiy bosimli xonalar).
- Silga qarshi dorilarni (Rifampin, Isoniazid) muntazam qabul qilishni ta'minlash.

- Sog'lom ovqatlanish va immunitetni mustahkamlash.
- Dori vositalarining nojo'ya ta'sirlarini kuzatish.
- Gigiena qoidalariga rioya qilishni o'rgatish (yo'talni to'g'ri yopish).

O'pka emboliyasi

Tavsifi: O'pka arteriyasida qon quyqasi hosil bo'lishi natijasida yuzaga keladigan hayot uchun xavfli holat.

Hamshiralik parvarishi:

- Kislorod darajasini nazorat qilish va kislorod terapiyasini ta'minlash.
- Antikoagulyantlar (geparin, varfarin) berish.
- Tezda yurish va oyoq mushaklarini harakatga keltirishni rag'batlantirish.
- DVT (chuqur vena trombozi) belgilari bo'yicha nazorat.
- Kompresion paypoqlardan foydalanish va ko'p suv ichishni tavsiya etish.

Nafas yetishmovchiligi

Tavsifi: O'pkaning yetarli miqdorda kislorod yetkazib berish yoki karbonat angidridni chiqarib tashlash qobiliyatining buzilishi.

Hamshiralik parvarishi:

- Arterial qon gazlari ko'rsatkichlarini kuzatish.
- Sun'iy nafas oldirish tizimidan (ventilyator) foydalanish zarurati.
- Namlangan kislorod terapiyasini ta'minlash.
- Bemorni yarim o'tirgan yoki tik holatda (semi-Fowler, high-Fowler)

joylashtirish.

- Yotoq yaralari va infeksiya xavfini oldini olish.

Umumiy hamshiralik parvarishi

A. Havo yo'llarini ochiq saqlash

- Havo yo'llarini tozalash, zarur bo'lsa, shilliqni so'rib olish.
- Bemorni to'g'ri joylashtirish, shilliq ajralishini osonlashtirish.
- Yo'tal va chuqur nafas olish mashqlarini rag'batlantirish.

Kislorod terapiyasi

- Kislorod miqdorini shifokor ko'rsatmasiga binoan nazorat qilish.
- Gipoksiya alomatlarini aniqlash (bezovtalik, lablarning ko'karishi).

Dori vositalarini qabul qilish

- Ingalatorlar va nebulizatorlardan to'g'ri foydalanish.
- Bronxodilatatorlarning yon ta'sirlarini (taxikardiya, titrash) nazorat qilish.

Infeksiyadan himoyalani

- Qo'l gigienasi va antiseptik qoidalarga rioya qilish.
- Yuqumli bemorlar bilan ishlashda shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish.

To'g'ri ovqatlanish

- Oqsil va kaloriyaga boy ovqatlanishni rag'batlantirish.
- Nafas olishni osonlashtirish uchun suyuqlik iste'molini oshirish.

Ruhiy va psixologik yordam

- Bemorning xavotirini kamaytirish, unga nafas olish mashqlarini o'rgatish.

- Kasallik haqida to'liq ma'lumot berish, bemorni parvarish jarayoniga jalb qilish.

Nafas olish tizimi kasalliklarida samarali hamshiralik parvarishi havo yo'llarini ochiq saqlash, kislorod terapiyasi, infeksiyani oldini olish, dorilarni to'g'ri qabul qilish va bemorlarni o'qitish orqali amalga oshiriladi. To'g'ri parvarish bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va kasallik asoratlarini kamaytirishga yordam beradi.

Xulosa

Hamshiralar nafas olish kasalliklarini parvarish qilish va boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Ularning bemorlarni o'qitish, simptomlarni kuzatish va favqulodda yordam ko'rsatishdagi ishtiroki sog'liq natijalarini yaxshilaydi. Hamshiralik o'qitish dasturlarini kuchaytirish, nafas olish parvarishi uchun resurslarga kirishni oshirish va tibbiyot amaliyotiga texnologiyalarni integratsiya qilish tavsiya etiladi. Kelajakdagi siyosat nafas olish kasalliklarini yaxshiroq boshqarish uchun keng qamrovli hamshiralik protokollarini ishlab chiqishga qaratilishi lozim.

Dalillarga asoslangan hamshiralik aralashuvlarini amalga oshirish orqali sog'liqni saqlash tizimlari nafas olish kasalliklari yukini kamaytirishi va bemorlarning farovonligini oshirishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Valón RAO, Ricardo SFM, Herrero AH, Legrá RR. clinicoepidemiológica Caracterización de pacientes con insuficiencia respiratoria aguda en una unidad de cuidados intensivos pediátricos. MEDISAN [Internet]. 2013 July [cited 2013 Sept 30];17(7):1087-94. Available from: http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S10290192013000700009&lng=es .

2. Kroger MA, Bianchini SM, Oliveira AML, Santos LSC. Intensiva: Enfermagem em Terapia do ambiente da unidade à assistência ao paciente. São Paulo: Martinari; 2010.

3. Tarantino AB. Doenças Pulmonares. 6th ed. Rio de Janeiro, RJ: Guanabara Koogan, 2008.

4. Bittar DB, Pereira LV, Lemos RCA. Sistematização da assistência de enfermagem ao paciente crítico: proposta de instrumento de coleta de dados. Texto contexto enferm [Internet]. 2006 Dec [cited 2013 Sept 30];15(4):617-28. Available from: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0104-07072006000400010&lng=en

5. Moreira RAN, Caetano JÁ, Barros LM, Galvão MTG. Nursing diagnoses, related factors and risk factors during the postoperative period following bariatric surgery. Rev esc enferm USP [Internet]. 2013 Feb [cited 2013 Sept 30];47(1):168-75. Available from: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0080-62342013000100021&lng=en Nursing process in the context of respiratory...

6. Conselho Federal de Enfermagem (COFEN). Resolução nº 358/2009, de 15 de outubro de 2009. Dispõe sobre a Sistematização da Assistência de Enfermagem e a implementação do Processo de Enfermagem em ambientes, públicos ou privados, em que ocorre o cuidado profissional de Enfermagem, e dá outras providências [Internet]. COFEN Legislação e Normas. 2009 [cited 2013 Set 30]. Available from: <http://site.portalcofen.gov.br/resolucao/2009>.

7. Melo EM, Albuquerque MP, Aragão RM. Nursing diagnosis prevalence in patients at an intensive care unit of a public hospital. J Nurs UFPE on line [Internet]. 2012 June [cited 2013 Sept 30];6(6):1361-8. Available from: <http://www.revista.ufpe.br/revistaenfermage/index.php/revista/article/view/2514>

8. Carvalho EC, Martins FTM, Dalri MCB, Canini SRMS, Laus AM, Bachion MM. Relations between nursing data collection, diagnoses and prescriptions for adult patients at an intensive care unit. Rev Latino-Am Enfermagem [Internet]. 2008 Aug [cited 2013 Sept 30];16(4):700-6. Available from: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0104-11692008000400008&lng=en.